

(opracowano dla uczestników e-kursu)

Czym są sensoryzmy u dziecka z autyzmem?

Wprowadzenie

Dzieci autystyczne przejawiają znaczne zaburzenia w odbiorze i przetwarzaniu bodźców zmysłowych płynących z otoczenia, jak i z własnego ciała- ich mózg, cały system nerwowy nie jest w stanie bez zakłóceń integrować informacji pochodzących od zmysłów. Powoduje to „przeładowanie” ich systemu nerwowego, co objawia się tzw. sensoryzmami czy stereotypiami. Stereotypie te głównie mają charakter motoryczny oraz słowny, na przykład kręcenie się wokół własnej osi, kiwanie się, podskoki, wyginanie rąk, wprawianie przedmiotów w ruch wirowy czy też powtarzanie pojedynczych dźwięków. Dzieci autystyczne przejawiają szereg zachowań sztywnych, rytualistycznych. Starają się nie dopuścić do zmian w otoczeniu, a na przejawy odstępstw reagują lękiem.

Pisząc o objawach zaburzeń integracji sensorycznej u dzieci autystycznych, nie można nie odnieść się właśnie *do teorii polisensorycznej Delacato*. Właśnie on, około 40 lat temu stworzył nowe podejście terapeutyczne, oparte na zaburzonym odbiorze i przepływie bodźców sensorycznych. Prowadzone przez niego badania wśród dzieci autystycznych wykazały, że u około 95% z nich występują zaburzenia w zakresie dotyku i czucia, u blisko 85%- słuchu, 65% ma problemy w przetwarzaniu wrażeń słuchowych, a około 25% zaburzeń dotyczy węchu i smaku. Dysfunkcje te mają podłoże organiczne i spowodowane są mikro uszkodzeniami w obrębie centralnego układu nerwowego. Zaburzeniom ulega zarówno odbiór bodźców z narządów zmysłów, ich przepływ do mózgu oraz ich odbiór w ośrodkach kory mózgowej. Według Carl H. Delacato¹ **sensoryzmy** są próbą naprawienia tego kanału sensorycznego, który jest zaburzony. Poprzez wielokrotne powtarzanie stymulacji dziecko samo próbuje się wyleczyć.

Nieprawidłowości w odbiorze zmysłów podzielił na grupy:

- Nadwrażliwość (nadmierna wrażliwość- do mózgu przekazywana jest zbyt duża ilość informacji sensorycznych);
- Podwrażliwość (zbyt mała wrażliwość- do mózgu przewodzona jest zbyt mała ilość bodźców);
- Tak zwany „biały szum” (Przejawy „białego szumu”: zakłócenia wytwarzane przez układ nerwowy: trudności z odróżnieniem, skąd pochodzi bodziec- z zewnątrz czy z własnego ciała.

---

¹ Delacato Carl H., *Dziwne, niepojęte. Autystyczne dziecko* (1999) Warszawa: Fundacja Synapsis

Trudności w różnicowaniu bodźców dotykowych oraz proprioceptywnych (mięśnie, stawy, ścięgna).

Najczęstsze objawy zaburzeń sensorycznych:

DOTYK

Przejawy nadwrażliwości:

- Awersyjne reakcje podczas kąpieli, mycia, czesania i obcinania włosów,
- Unikanie dotyku w obrębie jamy ustnej- aż do silnego odruchu wymiotnego
- Unikanie niektórych ubrań, tkanin z których są zrobione np. sztywnych.
- Unikanie zakładania ciasnej, przylegającej odzieży.
- Preferowanie długich rękawów zakrywających dłonie.
- Unikanie fizycznego kontaktu (przytulania, dotykania

Przejawy podwrażliwości (niedowrażliwość):

- Poszukiwanie mocnego, silnego kontaktu.
- Uderzanie o twarde powierzchnie.
- Widoczne słabe reakcje na doznania cielesne.
- Brak lub bardzo słaba reakcja na urazy.
- Autostymulacja poprzez uderzanie, gryzienie, drapanie własnego ciała.

Przejawy „białego szumu”- zakłócenia wytwarzane przez układ nerwowy:

- Trudności z odróżnieniem, skąd pochodzi bodziec- z zewnątrz czy z własnego ciała.
- Trudności w różnicowaniu bodźców dotykowych oraz proprioceptywnych (mięśnie, stawy, ścięgna).

SŁUCH

Przejawy nadwrażliwości:

- Zatykanie uszu rękami, uciekanie od hałasów, niespodziewanych dźwięków, lęk.
- Niechęć do wychodzenia z domu (ruch uliczny- niespodziewane hałasy np. pies).
- Strach, lęk przed burzą, silnym deszczem, wiatrem.
- Zachowania awersyjne podczas mycia uszu, a nawet ich dotykiem.
- Trudności z zasypianiem- brak możliwości „wyłączenia się”, bo wszystko słyszę.
- Chętne słuchanie dźwięków wydawanych przez siebie.

Jolanta Rafał-Łuniewska **Czym są sensoryzmy u dziecka z autyzmem?**

Przejawy podwrażliwości (niedowrażliwość):

- Wydawanie głośnych okrzyków, „wytwarzanie” różnych hałasów, ostukiwanie przedmiotów.
- Przykładanie ucha do wibrujących powierzchni (np. pralka).
- Przysłuchiwanie się głośnym przedmiotom - np. suszarka, odkurzacz.

Przejawy białego szumu:

- Uderzanie się rękami w głowę i głową o różne powierzchnie.
- Wsłuchiwanie się w bicie własnego ciała.
- Wsłuchiwanie się w ciche dźwięki wydawane przez siebie.
- Kołysanie głową, przyjmowanie pozycji głową w dół.

WZROK

Przejawy nadwrażliwości:

- Mrużenie, zakrywanie, tarcie oczu pod wpływem światła.
- Niepokój, lęk przy niespodziewanej zmianie natężenia światła.
- Unikanie źródeł światła- słońce, lampy.
- Wyraźne pobudzenie w kontakcie z silnymi bodźcami wzrokowymi.
- Niechęć do luster i własnego dobiecia.
- Znaczenie skrócony czas fiksacji.

Objawy podwrażliwości:

- Nadmierne zainteresowanie źródłami światła, słońcem.
- Zainteresowanie lustrami, błyszczącymi, migającymi przedmiotami.
- Patrzenie peryferyczne, ustawianie przedmiotów i wpatrywanie się w nie.
- Oglądanie kurzu i okruszków.
- Preferowanie szybkiego ruchu, częste kołysanie się, szybkie ruchy głowy.
- Nienaturalnie rozszerzone źrenice.

Przejawy białego szumu:

- Machanie dłońmi przed oczami.
- Częste dotykanie powiek, tarcie i rozciąganie ich.
- Unikanie lub brak kontaktu wzrokowego.
- Poruszanie przedmiotami przed oczami często połączone z kołysaniem się.

WĘCH

Przejawy nadwrażliwości:

- Wyczuwanie zapachów na dużą odległość.
- Odruch wymiotny, mdłości na zapachy.
- Unikanie potraw o intensywnym zapachu- wybiórcze jedzenie.
- Niechęć do noszenia ubrań wypranych w określonych detergentach, zapach kosmetyków.
- Zapach innych ludzi.

Przejawy podwrażliwości:

- Poszukiwanie silnych bodźców zapachowych.
- Jedzenie rzeczy niejadalnych.
- Obwąchiwanie przedmiotów i ludzi.
- Ślinienie rąk.
- Smarowanie się własnymi wydzielinami.

SMAK

Przejawy nadwrażliwości:

- Preferowanie potraw o określonej konsystencji i smaku.
- Niejadek, bardzo wybredny, jedzenie wybiórcze.
- Nudności, jako reakcja na mocne wyraziste smaki.
- Nadwrażliwość oralna.

Objawy podwrażliwości:

- Lizanie, wkładanie do ust wąchanie rzeczy niejadalnych.
- Jedzenie produktów i rzeczy niejadalnych.
- Niezróżnicowanie smaków i temperatury jedzenia, brak preferencji smakowych.
- Ssanie własnych policzków i warg.